

РЕЦЕНЗІЯ
на монографічне дослідження
кандидата юридичних наук
ІГОРЯ КУШНІРА
«НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ТА ЇЇ ВПЛИВ
НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ»
(в контексті податково-правового регулювання)

Розвиток усіх країн і секторів світового господарства в ХХІ ст. визначається процесами глобалізації та посилення економічної взаємозалежності держав. Глобалізація стала новим напрямом міжнародного розвитку сьогодення. Процес інтеграції національних економік у сучасну систему світогосподарських зв'язків міжнародного обліку сьогодні є запорукою успішного функціонування цих економік у реаліях багатоаспектного, універсального та динамічного розвитку сучасних міжнародних економічних відносин. При цьому системна трансформація суспільства та ускладнення механізмів функціонування національної економіки, її галузевий розподіл породжують нову якість економічного зростання та потребують концептуального усвідомлення інноваційної моделі розвитку, здатної забезпечити прогресивні структурні зрушення, поліпшення якості життя та досягнення високої конкурентоспроможності національної економіки України в постіндустріальному світі.

З теоретичного боку сучасна економічна теорія вбирає процеси глобалізації, зокрема економічної глобалізації, що збагачуються напрямом розвитку, до якого віднесено науку інноватику, а в ній виокремлюються інтелектуальна власність, як право на результат інтелектуальної діяльності, та інтелектуальна економіка, котра спирається на теорію і методологію інтелектуального капіталу. З інтелектуальних ресурсів суспільства формується інтелектуальний капітал. Саме інтелектуальний капітал дедалі більше перетворюється на провідний чинник економічного зростання, міжнародного обміну та радикальних структурних зрушень, стає вирішальним при визначенні ринкової вартості високотехнологічних компаній і формуванні стало високого рівня конкурентоспроможності. З позиції загальних економіко-правових підходів до теорії трансформації інтелектуальної власності в авансований інтелектуальний капітал, в інноваційній сфері діяльності з урахуванням економічної глобалізації інноваційний тип економічного розвитку дедалі більше стає тим фундаментом, який визначає економічну потужність країни та її перспективи на світовому ринку.

Однак для того, аби інтелектуальний капітал активно впливав на розвиток національної економіки та інноваційного виробництва, таке розуміння має бути у представників усіх галузей національної економіки. Нематеріальні активи, що все більше завойовують у світі провідну роль у вартості бізнесу, заслуговують на увагу серед представників великого, середнього й навіть малого бізнесу і в Україні.

Саме у цьому контексті цікавість представляє монографія І. Кушніра «Теоретичні та практичні проблеми оподаткування будівельної діяльності в Україні», присвячена дослідженню теоретико-правових, методологічних й практичних підходів до розуміння будівельної діяльності як об'єкту податково-правового регулювання, в якій автор робить акцент на ролі нематеріальних активів у розвитку будівельної галузі.

У своїй роботі автор досліджує розвиток будівельної галузі України та визначає її вплив на розбудову національної економіки через призму податково-правового регулювання. У монографії наголошується, що будівельна галузь є однією з найважливіших галузей національної економіки, яка напряду впливає на ефективність її функціонування та розвиток країни в цілому. Важливість цієї галузі для економіки будь-якої країни обумовлюється цілою групою об'єктивних чинників, із чим слід погодитися. Адже капітальне будівництво, напевне, як ніяка інша галузь економіки, створює велику кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей національної економіки. Будівництво доріг забезпечує не лише якість транспортного сполучення між регіонами держави, але й напряду впливає на роль останньої в міжнародному вантажному перевезенні.

Новітні технології, що використовуються у промисловому будівництві, забезпечують значною мірою промисловий та інноваційний розвиток країни. Фактично, економічний ефект від розвитку цієї галузі полягає у мультиплікаційному ефекті коштів, вкладених у будівництво. Оскільки розвиток будівельної галузі впливає на розвиток виробництва будівельних матеріалів і відповідного обладнання, машинобудівної галузі, металургії й металообробки, нафтохімії, виробництва скла, деревообробної й фарфоро-фаянсової промисловості, транспорту, енергетики тощо. І, вочевидь, як ніяка інша галузь економіки, будівництво сприяє розвитку підприємств малого й середнього бізнесу, задіяного, наприклад, до проведення оздоблювальних і ремонтних робіт, до виробництва меблів тощо. Недаремно автор, посилаючись на численні дослідження, наголошує на тому, що будівництво споживає близько 15 % всієї промислової продукції, у тому числі 90 % будівельних матеріалів, 60 % кабельних виробів, 50 % продукції лісової та деревообробної промисловості. Майже 70 галузей промисловості постачають ресурси, які є необхідними для будівельного виробництва.

У монографії цілком справедливо робиться наголос на тому, що публічна фінансова діяльність розповсюджується на широке коло об'єктів та включає надзвичайно великий суб'єктний склад. Якість та механізми здійснення публічної фінансової діяльності напряду впливають на суспільне життя та економічний розвиток. Для будівництва цей вплив має підвищене значення, адже до процесу будівництва може бути задіяна велика кількість суб'єктів, використовується різноманіття фінансово-кредитних механізмів та фінансово-правових моделей тощо. Від того, як буде організовано будівництво житла, залежить, у кінцевому рахунку, як прибутковість будівельних організацій (що забезпечують економіку тисячами робочих місць), так і зацікавленість інвесторів у вкладанні коштів у будівельні проекти. При цьому ризики надзвичайно зростають для інвесторів, якими виступають безпосередньо громадяни, що придбають житло у майбутніх забудовах. Серед факторів, які мають істотний вплив на цей процес, звичайно можна назвати й оподаткування.

Основні завдання, поставлені у монографії, пов'язані з розкриттям теоретико-правових та методологічних підходів щодо розуміння будівельної діяльності як об'єкту податково-правового регулювання; з аналізом податкових правовідносин у галузі будівництва та виявленням особливостей їх об'єктного та суб'єктного складу; із ґрунтовним аналізом визначення особливостей та податково-правових аспектів залучення фінансово-правових моделей у будівництво. Істотну увагу також приділено розкриттю особливостей справляння окремих податків у сфері будівельної діяльності. Євроінтеграційний вектор роз-

витку України обумовив логічність включення до монографії розділу, присвяченого пошуку шляхів удосконалення національного законодавства у сфері оподаткування будівельної діяльності через призму впровадження європейських стандартів.

Водночас у ході дослідження наголошується на надзвичайно малій увазі, що приділяється питанням визначення місця нематеріальних активів у діяльності суб'єктів будівельної галузі, зокрема забудовників. Це стосується усіх аспектів фінансової діяльності, у тому числі й оподаткування. Автор доводить, що й досі використання об'єктів права інтелектуальної власності у вітчизняній будівельній галузі не є розповсюдженою практикою. При тому, що нематеріальні активи постійно використовуються, на користь чому слугує й безпосередньо досвід такого великого забудовника, яким виступає ПрАТ «Київміськбуд». У частині операцій з об'єктами права інтелектуальної власності, то ними переважно виступає програмне забезпечення. Оскільки, здебільшого, в останні роки будівельні компанії не ведуть досліджень та розробок, а використовують готові розробки для впровадження їх в будівництві. Окреме місце серед нематеріальних активів посідають безпосередньо торговельні марки забудовників. Водночас, як правило, підприємства будівельної галузі не здійснюють переоцінку нематеріальних активів, не передають їх у заставу, не здійснюють інших операцій.

Що стосується питань оподаткування операцій з ОПІВ, то таке оподаткування здійснюється з урахуванням положень національного законодавства як у сфері оподаткування, так і бухгалтерського, а також безпосередньо законодавства, яким визначається статус об'єктів права інтелектуальної власності. Зазначена проблематика знайшла загального висвітлення на сторінках монографії.

У частині оподаткування нематеріальних активів цікавість являє також підрозділ, присвячений розгляду особливостей оподаткування податком на додану вартість операцій з нематеріальними активами в європейському законодавстві. Автор акцентує увагу на тому, що податок на додану вартість, враховуючи особливу правову природу нематеріальних активів, посідає окреме місце. При цьому для України, що уніфікує своє національне законодавство до багатьох європейських стандартів, зокрема, й в частині будівництва та оподаткування, врахування європейських норм у цій площині та вивчення практики справляння ПДВ в державах-членах ЄС набуває особливої актуальності. Це стосується як безпосередньо оподаткування самих операцій з будівництва, так і операцій будівельних компаній із нематеріальними активами. Автор підкреслює, що ПДВ виступає невід'ємною складовою податкових систем країн Європейського Союзу. Жодна країна не може вступити до складу ЄС без введення ПДВ до своєї національної податкової системи. Аналізу піддаються положення Директиви Ради Європи 2006/112/ЄС від 28.11.2006 року «Про загальну систему податку на додану вартість», що почала діяти з 01.01.2007 року, та визначається її вплив на оподаткування операцій з нематеріальними активами.

В якості підсумку слід зазначити, що представлене дослідження являє цікавість не лише для юристів, але й для економістів та представників інших наук, що мають дотик до будівельної галузі та будівництва. У ході дослідження автором було проаналізовано численні наукові розробки вітчизняних та іноземних представників юридичної, економічної наук тощо. Автор достатньо велику увагу приділив питанням застосування в Україні міжнародних та національних стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку, питанням застосування галузевих та фінансових стандартів щодо будівельної галузі безпосередньо.

редньо. Виправданою науковими цілями й завданнями є й використана методологія наукового пошуку.

Все це свідчить на користь твердженню, що монографія І. Кушніра «Теоретичні та практичні проблеми оподаткування будівельної діяльності в Україні» буде корисною для використання як безпосередньо у практичній діяльності учасників будівельної діяльності, так і в науковому та навчальному процесах, у тому числі для студентів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів юридичного, економічного й іншого спрямування. Представлена монографія є відчутним доробком для вітчизняної фінансово-правової науки.

Олександр Бутнік-Сіверський,

доктор економічних наук, професор,

академік АТН України,

завідувач кафедри економіки, обліку та фінансів

Інституту післядипломної освіти Національного

університету харчових технологій